

Column

REMCO CAMPERT

A Een week of wat en misschien wel langer lijd ik aan een tekort aan leeslust. Laat ik eerlijk voor uitkomen: het is al zeker een half jaar aan de gang. Eerst sloeg ik er geen acht op, wuift en wegwuiverig als ik ben. Een verkoudheid brengt me niet meteen tot panikeren, zoals onze zuiderburen het uitdrukken. Maar de verkoudheid duurt wel erg lang en heeft zich ontwikkeld tot op zijn minst een longontsteking.

De eerste verschijnselen van mijn kwaal deden zich voor toen ik vorig jaar, op bezoek bij mijn uitgever, twee debuutromans mee naar huis kreeg. Ze zouden me vast wel interesseren. Een week later lagen ze nog ongelezen, zelfs ongeopend en in hun plastic tasje, op mijn tafel. Ik begon me schuldig te voelen en legde het tasje uit het zicht. Nu even niet, dacht ik. Ik had bovendien een mooi excuus: ik was zelf een boek aan het schrijven en dan kan ik geen proza van anderen velen. Dat leidt maar af. En stel je voor dat die debuutroman het werk van een genie is, waarbij het eigen schrijven in het niet valt. Eens in de zoveel tijd komt dat voor. In 1947 verscheen *Reves De Avonden*. Dat ik mijn schrijven niet onmiddellijk staakte, was alleen te danken aan het feit dat ik toen nog niet schreef en geen enkel plan in die richting koesterde.

Mijn boek was af, maar mijn leeslust bleef schitteren door afwezigheid. Op oudere leeftijd schijnt men meer geïnteresseerd te raken in non-fictie, maar nee hoor, niet ik. Fictie, non-fictie, het kon me gestolen worden. Ik kon geen boek meer zien. Ik droeg een gruwelijk geheim met me rond en kon het aan niemand kwijt.

De avond van het Boekenbal naderde. Degene die ik liefheb, wilde zich vertonen in een nieuwe jurk, en ik had geen excuus om niet te gaan. De hele Boekenweek voelde ik me een verrader van de goede zaak. Op het bal was ik voortdurend bezig andere schrijvers te mijden, want die hadden allemaal net een boek gelezen, of, erger nog, zelf geschreven en daar zou ik dan natuurlijk iets over moeten zeggen. Met een 'sorry, ik lees niet meer' kwam ik er niet van af.

Ik ben nog niet genezen. Her en der liggen boeken die erom vragen gelezen te worden, maar niet door mij. Ik moet een gevoel van onpasselijkheid onderdrukken, als ik ze zo zie, vergeefs om aandacht vragend, een beetje hoerig met hun bontgekleurde omslagen... Heb ik me tegengelezen? Het is een gotspe om mijn huidige afkeer van het lezen van boeken te berde te brengen in een afdeling van de krant die Boeken heet en die ten dienste staat van de leeslustige.

Misschien is mijn leeslust al langer een aflopende zaak, bedenk ik met enige schrik. De laatste jaren heb ik voornamelijk herlezen. Er zijn meerdere fases te onderscheiden: 1. Het gretige lezen van elk boek dat je maar in handen valt. 2. Je maakt een keuze en legt je toe op het alles lezen van auteurs die je bijzonder goed bevallen. Vanaf de jaren zestig was dat bij mij het geval met Raymond Queneau en Vladimir Nabokov. Ik had er jaren werk aan. 3. Ik las nog wel nieuwe boeken, maar meer om op de hoogte te blijven en er over mee te kunnen praten. Het grootste deel van mijn aandacht ging uit naar het eigen werk. 4. De fase van het herlezen van Queneau en Nabokov en ook nog wat anderen maakte zijn entree.

En dan ben ik nu aan mijn eigen laatste fase toe, die van het niet lezen. Het voelt aan als naakt in de kou staan en ik moet verhinderen dat het nooit meer lezen wordt. Waarschijnlijk wordt het een kwestie van geduldig uitzieken. Zo af en toe een gedichtje tot me nemen, een stukje in de krant. Rustig aan, niets forceren. En dan op een goede dag sta ik gezond weer op en neemt het grote, onbepaalde inhaalzelen een aanvang.

EERSTE ZIN

Er was iets niet goed.

Vertaald uit het Zweeds door Edith Sybesma. Q: 288 pagina's; € 17,50.

Waar is Stephan Hensel?

Rechts: de vermoedelijke eigenaar van het linkeronderbeen, de 38-jarige Stephan Hensel, in een na zijn verdwijning in 2005 door het Kriminalkommissariat Düsseldorf verspreide oproep: 'Wo ist Stephan Hensel?' Zijn signalement: 1 meter 82, stevig postuur, vrijwel kaal, blauwe ogen. Op de dag dat Hensel verdween, droeg hij een zwarte spijkerbroek, een zwart overhemd, een zwart jack met capuchon en zware zwarte schoenen.

Reportage

NON-FICTIE DE ZOEKTOCHT VAN JORIS VAN CASTEREN

Joris van Casteren aan de IJssel bij Wijhe, ter hoogte van de plek waar in 2005 een visser het been zag drijven.

Een onbekend been spoelde in 2005 aan bij een krib in de IJssel, en bleef lange tijd ongeïdentificeerd. Acht jaar na dato heeft Joris van Casteren het mysterieuze leven achter het been ontrafeld.

Door John Schoorl Foto Marcel van den Bergh

Uitgespuugd door de IJssel

Op de plek waar de IJssel uitgespuugd wat van ver is meegevoerd, begon het wonderlijke verhaal van Joris en het been. Een linkerbeen, iets boven de knieschijf afgescheurd, met een bruine Nike sok deinde in het water, in de gaten gehouden door een gonzende zwerm vliegen. Een mens teruggebracht tot een verloren onderdeel, op 30 juni 2005 ter hoogte van hectometerpaaltje 16.2 van de N337, tussen Deventer en Zwolle, plotseling opgemerkt door een zwartvisser uit Wijhe.

Anderhalve maand later zat schrijver Joris van Casteren op de bank thuis in Amsterdam-West en keek naar *Opsporing Verzocht*. Hij mag er graag naar kijken, vooral vanwege de geestige acteerpresetaties tijdens de getoonde reconstructies. Er werd aandacht gevraagd voor een been - en Joris was een en al aandacht. Hij wist niet wat hij zag, hij kon het niet geloven dat in alle ernst een zoektocht was gestart naar de achtergronden van een in de IJssel aangetroffen linkerbeen.

Dit was voor hem zo'n geval van oogverblindende esthetiek van de werkelijkheid. Zoveel schoonheid, qua verhaal dan hē, zoveel absurdisme. Zoiets kan je niet verzinnen, maar als het dan toch bestaat, moet je er als schrijver alles aan doen om het tot een goed einde te brengen, om de loop der dingen - van het been dus - in kaart te brengen.

Hij zag in het been wat Michelangelo moet hebben gezien als hij voor een blok steen stond. Hier kon hij iets moois van maken, de puzzelstukjes moesten alleen nog bij elkaar worden gezocht. Maar alles wat hij zou vinden, zou goed zijn, gezien deze groteske gebeurtenis. Zie het been als kunst, min of meer dan, hij moet ook weer niet doorslaan.

Wat laten we vooral niet vergeten dat dit onbekende been ooit in de buik van een lieve moeder is begonnen. Hij kon het been goed gebruiken toen hij in 2011 surfte op internet. Eindelijk een boek waar zijn eigen vlees niet tussen zat. En daar stond het toch echt, in een digitale berichtenpoot in *De Stentor*, al in de krant afgedrukt in 2008: het been in de IJssel is geïdentificeerd. Waar het aanvankelijk niet was gelukt om via het dna van het been de eigenaar op te sporen, kon dat jaren nadien wel. In 2007 was de Nederlandse DNA-databank voor Vermiste Personen opgericht. Omdat er geen Nederlandse connectie leek te zijn, werd via Interpol op een Europese match gehoopt.

Op 14 juli 2008 riep rechercheur Jan Willem Tuinman in de kantine van het hoofdbureau van politie in Zwolle: 'Jongens, het been is geïdentificeerd. Het was bingo, eureka', vertelde hij later aan Van Casteren. In *De Stentor* stond dat het een Duitser betrof, maar niet wie de Duitser was. Het was iemand die in 2005 zomaar verdwenen was in Düsseldorf, 300 kilometer stroomopwaarts. Via de Rijn zou hij, of al-

thans zijn been, in de IJssel zijn terechtgekomen. Honderden vragen kolkten in Van Casterens hoofd, hij moest op pad. Er zat niks anders op, de Duitser moest gevonden worden.

Joris loopt de dijk omhoog en start de blauwe Mercedes. Zo'n 3 kilometer verderop is de Algemene Begraafplaats van Den Nul. Hij duwt het hek open en loopt langs de grafzerken. Kordaat, omdat hij inmiddels precies weet waar hij moet zijn. De eerste keer dat hij daar was, doolde hij maar wat rond, tot dat een vrijwilliger hem hielp en hij de anonieme plek vond waar het been was begraven. Ook nu is er niks te zien, behalve een steen ter grootte van een hallitertpak melk. Een 4, staat erop gekrast.

Van Casteren wilde het been teruggeven aan de mens, zodat het niet langer zelfstandig rondrende, zoals in het verhaal *The Leg* van William Faulkner

Joris staat op de plek - één meter dieper en hij is bij het speciaal getimmerde kinderkitje. Dichter bij het been zal hij nooit komen. Hij had graag bij de herbegrafenis willen zijn, en dan met eigen ogen het been willen zien, misschien zelfs aanraken, maar van die herbegrafenis kwam het niet. Uiteindelijk durfde Marco Allzeit, een oude vriend van Stephan Hensel, deze taak niet op zich te nemen.

Stephan Hensel - dat is dus de man om wie het allemaal te doen is, ontdekte de schrijver. En hier op de Algemene Begraafplaats ligt zijn linkerbeen, en het kan niemand bommen. Vooral zijn nabestaanden; zijn ouders voorop, en zijn zoon evenmin. Die overbodigheid van een menslevens, dat ontroert Van Casteren.

Wat hier onder de groene zoden ligt, is trouwens niet eens een lijk, officieel gesproken. Ook in Duitsland wordt de verduijning van Hensel dan wel als opgelost beschouwd, zijn leven is administratief nog niet afgevat. De familie zou dat voor haar rekening moeten nemen, en via de Duitse rechter de officiële bevestiging van zijn dood kunnen afdwingen, maar ook dat doen zijn ouders niet.

Stephan Hensel is daarmee onsterfelijk geworden, en heeft nu ook zijn boek. De oude vriend Marco had het zo gezegd: dat je dit doet Joris, dat had Stephan fantastisch gevonden. Eerlijk gezegd gaf het zijn leven ook wel betekenis om het leven van deze onbekende te reconstrueren. Hij wilde zo het been teruggeven aan de mens, zodat het niet langer zelfstandig rondrende, zoals in het verhaal *The Leg* (1934) van William Faulkner.

Waar is het been?

Onder dit anonieme grafzerkje op de Algemene Begraafplaats van Den Nul bij Olst is het linkerbeen begraven dat in 2005 in de IJssel werd gevonden.

spelen, een vrije trap. Hij krulde de bal over het muurtje de kruising in. Zijn medespelers namen hem op de schouders, en maakten een ereronde.

Het was een van de weinige glorieuze momenten in het leven van het been. Op de terugreis uit Duitsland in zijn blauwe Mercedes sloeg Joris hard op het dashboard. Yes! Dit is kicken, riep hij. Dit is waarop hij hoopte, toen hij aan zijn zoektocht begon. Het been is niet alleen een voetbalbeen geworden, er zit ook een mens aan vast. Ook nu hier, terwijl hij het hek van de begraafplaats dichtdoet, voelt hij sympathie voor Hensel.

Hij heeft postuum een innige band gekregen, en vond, zonder nou alles op zichzelf te betrekken, meer raakvlakken dan hij dacht. Vooral de wanhoop van zijn hoofdfiguur kwam hem bekend voor. Ook hij heeft zijn drugsperiodes gehad, dat hij 's morgens wakker werd met zo'n leeg akelig paranoïde gevoel.

Nog meer moest hij aan zijn tijd met zijn onmogelijke liefde denken, waarover hij *Het zusje van de bruid* schreef. Zijn ex flirte met de dood en probeerde hem daarin mee te slepen. Tijdens een gezamenlijke paddotrip zag hij de dood in haar ogen en hoe ze ervan genoot om zich af te keren van het bestaan. Ik moet weg van deze gekte, dacht hij, anders loopt het slecht met me af. Hensel moet dat ook hebben gevoeld, zegt Joris, maar kon de aandacht niet weerstaan.

De blauwe Mercedes voert hem langs de IJssel, en hij loopt naar de oude stamfabriek en de uitkijktoren, nabij het Kozakkenveer. De politie in Nederland en Duitsland beschouwt de zaak als afgerond. Zonder dat er directe bewijzen zijn, wordt ervan uitgegaan dat Stephan Hensel zelfmoord heeft gepleegd door van een brug in Düsseldorf te springen. Hij had daar wel eens over gesproken.

Joris kijkt naar de rivier en zegt dat zijn zoektocht naar het been nu dan wel is afgerond, maar zeker nog niet is volbracht. De rest van Stephan Hensel is nooit gevonden. Of misschien toch wel, zonder dat hij of de politie het weten. Misschien liggen de losse onderdelen anoniem en verspreid ergens in Duitsland.

Of hij leeft nog, eenbenig. Laatst was Joris met zijn kinderen in Brussel en wees zijn dochter op een man in een rolstoel, met een ontbrekend linkerbeen. Pap, zou dat 'm zijn? zei ze. Hij twijfelde, maar stapte toch op de man af. Nederlands sprak hij uit, en ook geen Frans, en hij maakte uit het binnensmondsse gebrabbel op dat hij uit Hamburg kwam. *Sprechen Sie Deutsch?*, probeerde hij nog, met verhoogde hartslag. De man leek dicht te klappen, en schudde zijn hoofd. Joris zag hoe hij zo snel mogelijk wegrolde.

Joris van Casteren: *Het been in de IJssel* Prometheus; 304 pagina's; € 17,95.

ADVERTENTIE

'Huiveringwekkend portret van iemand die je buurman, je eigen man of vader zou kunnen zijn.' - *NRC*

'Een boek als een femme fatale.' - *Snoecks*

'Magistraal.' ***** - *de Volkskrant*

Elvis Peeters

SPORTELJES LIBRIS LITERATUUR PRIS 2013

Dinsdag

UITGEVERIJ PODIUM.NL

ADVERTENTIE

Renate DORRESTEIN

NU AL 2e DRUK

De blokkade

'Geestige zoektocht naar [haar] writer's block.' - *Ebevier*

'Uitermate soepel en meeslepend geschreven.' - *de Volkskrant*

UITGEVERIJ PODIUM.NL